

Asya Studies

Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar
DOI: 10.31455/asya.533429 / Number: 7, p. 37-50, Spring 2019

İNTİHAR VE MÜNTEHİRİN CENAZE NAMAZI MESELESİNE BİR BAKIŞ: OĞUZELİ ÖRNEĞİ A VIEW OF SUICIDE AND PRAYING IN FUNERAL FOR A MAN WHO IS SUICIDE, A SAMPLE OF OGUZELI

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
28.02.2019

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
29.03.2019

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.03.2019

**Asya'dan
Avrupa'ya
Uluslararası
Sosyal Bilimler
Dergisi**

Mehmet Emre
emre_bozkurt@hotmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-1781-8485>

Öz

Nasıl bir sonuç vereceği bilinen, kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilen, olumlu ya da olumsuz bir edimin dolaysız ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı intihar olarak nitelendirilir. Bir olaya intihar denilebilmesi için kişinin bilerek ve isteyerek bu edimi gerçekleştirmiş olması şarttır. İntihara farklı anlamlar yükleyenler olmuştur. Kimine göre bir cinnet, hezeyan hali ve ruhsal bir bozukluk, kimine göre aczin çığlığıdır intihar. Her ne denirse densin intihar, toplumları tedirgin eden, dengesini bozan sosyal bir problemdir. Ve bu problem sadece bir milletin yahut devletin problemi de değildir. Topyekün insanlığın yüzyıllardır en büyük sorunlarından birisidir ve bir insanlık sorunu olarak varlığını devam ettirmektedir. Elbette insanları intihara iten sebepler ve olaylar vardır. Bu sebepler kimi zaman hususi kimi zaman umumi bir özelliktedirler. Bu sebeple insanları intihara yönlendiren bu hususi ve umumi sebeplerin tespit edilmesi öncelik arz etmektedir. Nihayet tespit edilen bu sebepler çözümün birer parçası olacak argümanları oluştururlar. Nitekim dinlerin ve özelde İslam dininin intihara yaklaşımları insanlar üzerinde büyük bir olumlu etkiye sahiptir. İşte bu çalışmada, intihar ve sebepleri ele alınacak, dinlerin intihara bakış açısı incelenecek ve intihara karşı alınması gereken önlemler üzerinde durulacaktır. İntihara caydırıcı bir önlem olarak müntehirin cenaze namazının kılınmamasının sorun ile alakalı bir çözüm olup olamayacağı üzerinde durulacak ve Oğuzeli'nde intihara olan yatkınlık incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: İntihar, Müntehir, Din, Cenaze Namazı, Oğuzeli

Abstract

It is known that any death, which is a direct or indirect consequence of a positive or negative act performed by the victim himself or herself, is considered suicidal. It is imperative that a person intentionally and willingly perform this act in order to commit suicide. Suicide, according to some is a state of insanity and delusion, mental disorder, according to some is the cry of weakness. escape from responsibilities according to some of them, or a refuge, it is cowardice. Suicide has been differentiated by different meanings. Whatever Suicide, uneasiness of societies, unbalance social problem. And this problem is not only a nation's or state's problem. It is one of the greatest problems of mankind for centuries and continues to exist as a humanity problem. Of course, there are reasons and events that cause people to commit suicide. These reasons are sometimes common and sometimes public. Finally, these reasons constitute the arguments that will be a part of the solution. As a matter of fact, the approaches of religions and Islam religion in particular have a great positive effect on people. In this study, suicide and its causes will be discussed, the perspective of religions to suicide will be examined and the measures to be taken against suicide will be emphasized. As a suicide deterrent measure, it will be focused on whether or not the funeral prayer is not a solution to the problem and Suicide tendency in Oğuzeli.

Key Words: Suicide, Suicidal, Religion, Funeral Prayer, Oğuzeli

Citation Information/Kaynaka Bilgisi

Emre, M. (2019). İntihar ve Müntehirin Cenaze Namazı Meselesine Bir Bakış: Oğuzeli Örneği. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Number:7, Spring, p. 37-50.

İntihar Nedir?

Kimine göre bir cinnet, hezeyan hali ve ruhsal bir bozukluk, kimine göre aczin çılgınlığıdır intihar. Kimine göre cesarettir, bir seçeneğin kullanılmasıdır, tepkidir, öç alıştır. Kimine göre sosyal bir yardım çılgınlığıdır.¹ Tolstoy (1910) intihar için “hayattan kurtulma hakkında kolay çareye başvurmak” diyor.² Her ne denirse densin intihar, toplumlara tedirgin eden, üzen, dengesini bozan bir problemdir.

İntihar; en basit anlamıyla, aklı başında bir bireyin bilinçli olduğu halde herhangi bir fiille kendi yaşamına isteyerek son vermesi demektir.³ İntihar eden insan bilerek ve isteyerek kendi hayatına son verir.⁴ Aksi halde kişinin kendisinden ve çevresinden kaynaklanan kaza sonucu meydana gelen ölümler intihar olarak değerlendirilmez.⁵ Yani kişi yaşamına son veren fiili gerçekleştirdiği anda normal olarak ne sonuç doğacağını kesinlikle biliyorsa, bir intiharla karşı karşıyayız demektir.⁶ Bir fiilin intihar sayılabilmesi için ölümle sonuçlanmış olması gerekir. Böylece intihar, kişinin kendi yaşamına son vermek arzusuyla eyleme geçmesi anlamına gelir.⁷

İntihar kelimesi, Arapçada göğüs, göğse vurma, boğazından asılma, deveyi boğazlama, gırtlakla bıçakla kesme ve “kurban” manasına gelen “nahr” sözcüğünden türetilmiştir. Latince’de “sui” (kendi) ve “cadere” (öldürmek) köklerinden türetilmiş olan “suicide” sözcüğü ile ifade edilmektedir.⁸ İntihar eden bireyin bu davranışı ölümle sonuçlanmadığı zaman “*intihar girişimi*” olarak adlandırılır.⁹ Türkçe’de ne İslamiyet öncesi ne de İslamiyet sonrası kaynaklarda intihar anlamına gelebilecek bir kelimeye rastlanmamaktadır. Arapça kökenli intihar kelimesi Tanzimat döneminde, batı dillerinden yapılan çevirileri karşılayabilmek için dilimize yerleşmiş ve kullanılmaya başlanmıştır.¹⁰

İntihar hakkında 19. yüzyılda en kapsamlı çalışmayı yapan ve eseri günümüze kadar ilgiyle okunan Emile Durkheim (1917), intiharı şu şekilde tanımlıyor: “*Nasıl bir sonuç vereceği bilinen, kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilen, olumlu ya da olumsuz bir edimin dolaysız ya da dolaylı sonucu olan her ölüm edimine intihar denir*”. İntihar girişimi de böyle tanımlanan, fakat ölüm sonucu vermeyen edimdir.¹¹ Bu tanım intiharı ayrıntılı bir şekilde ifade etmektedir.¹²

Dünya Sağlık Örgütü’nün verilerine göre gelişmiş ülkelerde ölüm olgularının en önde gelen on nedeninden birisi haline gelen intihar hakkında birçok düşünce ve kuram geliştirilmiş bilim adamları, filozoflar intiharın ne olduğunu anlama gayreti içerisinde olmuşlardır.¹³ İntiharlar, kanser ya da tüberküloz ölümleri gibi incelenemezler. Çünkü istemli ölüm, nüfus bilimsel değil, felsefi, dini, ahlaki ve kültürel anlamı olan bir ölüm türüdür. İntiharı doktorlar, sosyologlar, din adamları, psikologlar ve psikanalistler, kendi açılarından ayrı ayrı incelemek durumundadır.¹⁴ İntihar hakkındaki kuram ve düşüncelerden bir kısmını burada ifade etmek istiyorum.

Richman’a (1970) göre, intihar bir iletişim aracıdır. Yardım için ağlamaktır, başkalarından yardım istemektir, tehdit veya intikam metodudur veya pişmanlık ve bir itiraftır.¹⁵ Her hâlükârda intiharın vermek istediği bir mesaj vardır. Bu yaklaşıma göre intihar kişilerarası ve sosyal yönü olan bir yardım çılgınlığıdır.¹⁶

¹ Halit Altıntop, “Dindarlık-İntihar İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Isparta, 2005, s.11; Çekirge, Pınar, Niçin İntihar, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1996, s.72.

² Tolstoy, İtirafımlarım, Çev. Elanur Bahar, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2003, s.24.

³ Şenol Korkut, Gençlik Sorunları ve İntihar, D.İ.B. Yayınları, Ankara, 2011, s.18; Gülşen Ünlü, Zeynep Aksoy, Eşme Ece Ersan, “İntihar Girişiminde Bulunan Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi”, Pamukkale Tıp Dergisi, 2014, sy.3, s.177.

⁴ Emile Durkheim, İntihar, Çev. Zühre İlkelen, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2013, s.222.

⁵ Muhammet Ali İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2007, s.115; Korkut, Gençlik Sorunları ve İntihar, s.18.

⁶ Durkheim, İntihar, s.6.

⁷ Erol Güngör, Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1998, s.72.

⁸ Sena Genç, “Bipolar Bozuklukta İntihar Girişimi Olan, İntihar Düşüncesi Olan Ve Olmayan Bireylerin Sosyodemografik Ve Klinik Özellikler Açısından Karşılaştırılması”, Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, 2017, s.13.

⁹ Altıntop, “Dindarlık-İntihar İlişkisi”, s.11; Gülşen Ünlü ve Arkadaşları, “İntihar Girişiminde Bulunan Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi”, s.177; Minios, İntiharın Tarihi, s.246.

¹⁰ Altıntop, “Dindarlık-İntihar İlişkisi”, s.11; İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.108.

¹¹ Durkheim, İntihar, s.5.

¹² Durkheim, İntihar, s.222.

¹³ İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.2.

¹⁴ Minios, İntiharın Tarihi, s.10.

¹⁵ İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.20.

¹⁶ Leslie Mc Cullough, “İntihar Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur”, Çev. Hüseyin Peker, On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy.2, Samsun, 1987, s.108; Serdar Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının

Bernfeld (1953) ise intihar konusunda intihar eden kişi aslında başka bir insanı öldürmek istemektedir diyor. İntihar eylemine geçebilmesi için bu kişiyi güçlü bir şekilde içselleştirmesi gerekmektedir. Ancak o zaman kişi, kendisini öldürmekle, önceleri sevdiği ve daha sonra nefret etmiş olduğu ikinci insanı da öldürebileceğine inanır diye açıklamaktadır.¹⁷ Ona göre intihar bir intikam alma metodudur.

İntiharı açıklamaya yönelik geliştirilen bir başka kuram Baechler (1980) tarafından önerilmiştir. İntiharı rasyonalist bir görüş olarak değerlendiren Baechler intiharı bir kaçış ve bir sorun çözme aracı olarak ifade etmektedir.¹⁸ Geliştirdiği bilişsel modelde Beck (1963) de gelecekle ilgili olumsuz beklentileri umutsuzluk olarak ifade etmiş ve bu olumsuz beklentiler ile bilişsel çarpıklıklar arasında bir ilişki olduğunu iddia etmiştir. Geleceğe yönelik olumsuz beklentileri ifade eden umutsuzluk bilişsel kuram çerçevesinde intihar sürecini tetikleyen ve devam ettiren önemli bir etken olarak görülmelidir.¹⁹ En anlamsız gibi görünen bir intihar girişiminin bile kendi içinde bir tutarlılığı olduğunu savunan Schneidman (2009) intiharı, dayanılmaz acıları, ağır sorunları olan bocalamış, bozulmuş ve gücü azalmış benliğin çözüm arayıcı bir eylemi olarak tanımlamıştır.²⁰

İntiharı ilk kez toplumsal bir olgu olarak ele alan Emile Durkheim büyük toplumsal dönüşümler ya da olağandışı durumlar olmadığı takdirde “toplumsal intihar oranının” sabit kaldığını ancak tam aksi durumlarda intihar oranının yükseldiğini ifade eder. Bu durumun ise intiharın toplumsal bir olgu olduğuna dair delil olduğunu ileri sürmüştür.²¹ Durkheim’e göre intihar salt toplumsal bir olaydır ve birey ile toplum arasındaki ilişkinin bozulmasından kaynaklanır. Durkheim, bireyin ait olma ve kültürel varlık duygusunu yitirmesi durumunda kendine zarar verici isteklerin ortaya çıktığını ve sonuçta da intihar davranışının görüldüğünü ileri sürmüştür. Sosyal dengesizlik ve bunalım içindeki toplumlarda intihar daha çok görülmektedir.²²

İntihar davranışı da Lester (1987) tarafından sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde “kısmen de olsa, stresli yaşam koşullarına karşı öğrenilmiş bir davranış” olarak açıklanmıştır.²³ İntihar bir davranış biçimidir ve intihar düşüncesinin bulaşıcı biçimde geçtiği kuşku götürmez bir gerçektir.²⁴ Sosyal Öğrenme kuramına göre intihar öğrenilmiş çaresizliğin bir sonucu olarak karşımıza çıkar.²⁵ İntiharların medyada çokça yayınlanması intihar oranlarının artmasına sebep olur. Haberin birden çok medya kuruluşunda yayınlanması da intihar davranışının model alınmasını artırır.²⁶ Bu makaleyi Oğuzeli’nde genç bir kardeşimizin intiharı üzerine kaleme aldım. Bu gencin intiharından hemen sonra, başka bir gencin intihar girişiminde bulunduğunu ilçe emniyet müdürlüğümüzden öğrendim. Bununla da kalmadı halen o gencin intihar ettiği metruk bina tehlike saçmaya devam ediyor. Bazen binanın üzerinde gençleri gören anne babalar polisleri arayıp yeni bir intihar vakasının olabileceğini haber veriyorlar.

Psikolog Stengel (1975), “İnsanoğlu, evrimin bir aşamasında sadece hemcinslerini ve hayvanları değil, kendisini de öldürebileceğini keşfetmiş olmalıdır.” demiştir.²⁷ Menninger’e (1990) göre yapıcı ve yıkıcı duygu ve düşünceler insanın yaratılışında zaten mevcuttur. Bu dürtüler insanın biyolojik ve ruhsal yapısında büyük rol oynarlar.²⁸

Tarihin derinliklerinden bu yana intihar çoğu zaman kınanmış olsa da kimi zaman takdir edilen caiz bir davranış olarak görülmüştür. Mesela Budizm’in hâkim olduğu bölgelerde bu duruma

Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Osman Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Psikiyatri Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eskişehir, 2003, s.14.

¹⁷ İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.29.

¹⁸ İhsan Yeğenoğlu, “İntiharın Anlamı, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar”, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Klinik Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Aydın, 2015, s.11.

¹⁹ Yeğenoğlu, “İntiharın Anlamı”, s.10.

²⁰ Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi”, s.9; Yeğenoğlu, “İntiharın Anlamı”, s.9.

²¹ Durkheim, İntihar, s.8-316; Yeğenoğlu, “İntiharın Anlamı”, s.12.

²² Durkheim, İntihar, s.127; Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi”, s.10.

²³ Yeğenoğlu, “İntiharın Anlamı”, s.8.

²⁴ İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.32; Durkheim, İntihar, s.108.

²⁵ Genç, “Bipolar Bozuklukta İntihar Girişimi Olan, İntihar Düşüncesi Olan ve Olmayan Bireylerin Sosyodemografik ve Klinik Özellikler Açısından Karşılaştırılması”, s.25.

²⁶ Mustafa Çoban, “Medya ve İntihar”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004, s.14

²⁷ Zuhaf Ağılkaya, 2010. “İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma”, Pamukkale Tıp Dergisi, 2010, sy. 38, s.174.

²⁸ Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi”, s.11.

rastlanmaktadır.²⁹ Yine doğa ile uyum içerisinde yaşamayı kendilerine felsefe edinen Stoacılar da intihar hoş karşılanan bir durumdur.³⁰

İntiharın Nedenleri

Peki, neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan böyle bir problemin, hastalığın sebepleri nelerdir. Bizim asıl maksadımız, üzücü ve bir o kadar da yıkıcı olan intiharın önüne nasıl geçilebileceğidir. Bir yandan daha müreffeh bir hayatı kazanmanın yolunu arayan insanoğlu, nasıl olur da dünya genelinde sekizinci sırada yer alan bir problemi çözmekten aciz kalır.³¹

İntihar, şüphesiz çok karmaşık bir sorundur ve bir tek sebebe bağlanamaz. İntihar ve intihar edenler üzerinde araştırma yapan bilim adamları, intihar olgusunun felsefi, biyolojik, sosyolojik ve psikolojik pek çok sebepleri olduğunu ifade etmişlerdir.³²

İntihar, her şeyden önce artık yaşama önem vermeyen bir insanın umutsuzluğundan doğmaktadır.³³ Umutsuzluk, gelecekte olumsuz beklentiler olarak tarif edilebilir. Bu açıdan intihar sürecini başlatan ve devam ettiren en önemli sebepler arasında yer almaktadır. Çekirge şöyle söyler: “Umut besleme olanağı kalmamışsa, yaşamın anlamı da kalmaz.”³⁴ Yaşam koşulları hakkında bir hayli umutsuz olan insanlar, umutsuzluklarından kurtulma yollarını sarhoşluk veya intiharda aramak durumunda kalmışlardır.³⁵

İntihar sadece bir umutsuzluk halinden ibaret de değildir. Nihayetinde bir cana kastediş olduğundan aynı zamanda bir şiddet olayıdır. Hem de en değerli varlığa yöneltilmiş hunharca bir şiddetin adıdır. Bir başkasını öldürmek nasıl bir şiddet ve cinayet olayıysa, intihar da kişinin kendisine yönelmiş, belki değişime uğramış ve hafiflemiş bir cinayet olayıdır.³⁶ Cioran (1995) intihara meyilli olanlar hakkında onlar birer katildir der.³⁷ Cinayet ve intihar bir madalyonun iki yüzüdür. Her ikisinin temelinde terör ve yıkım vardır.³⁸

Toplumsal olarak aile bütünlüğünün sarsılması, intihar potansiyelinin en etkili belirleyicilerinden birisidir. Aile bütünlüğünde bozulma ya da tehditler özellikle kadınlarda ve çocuklarda intihar riskini artırmaktadır.³⁹

Yalnızlık, araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Peplau (1999) ve Perlman’a göre yalnızlık kişinin gerçekte var olan ilişkilerinin, bu konudaki beklentilerin karşılayamamasından kaynaklanmaktadır. Buna göre yalnızlık, ilişkilerdeki beklentiler üzerine kurgulanır. İnsan, nesnel bir nedeni olmaksızın, birçok insanla beraberken kendini yalnız hissedebilir.⁴⁰ Sosyal ilişkiler insan yaşamının önemli bir kısmını teşkil etmektedir. Çok farklı şekillerde tanımlansa da yalnızlıkla ilgili tüm görüşler yalnızlığın kişiye acı verdiği gerçeği üzerinde yoğunlaşmıştır.⁴¹ Bu sebeple insanı acı ve ıstıraba gark eden yalnızlık, intiharla doğrudan ilişkilidir. Yalnızlık ve çevre tarafından dışa itilmek korkusu, insanlarda ölüm korkusundan bile büyüktür ve intiharın sebepleri arasındadır.⁴²

Korku insanın kendisini bedenlen ve ruhen emniyette hissetmemesidir. Korku dolu bir insan ancak nefret edebilir ve yaşamdan tat almadığı için yaşamaktan ziyade ölmekten yanadır. Huzuru ancak ölümdede

²⁹ Osman Pazarlı, İslam’da Ahlak, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1980, s.245.

³⁰ Necati Sümer, “Dinlerin İntihar Olgusuna Bakışı”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara, 2015, s.18.

³¹ Yeğenoğlu, “İntiharın Anlamı, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar”, s.1.

³² Erich Fromm, Sağlıklı Toplum, Çev. Yurdanur Salman, Zeynep Tanrısever, Payel Yayınları, İstanbul, 1990, s.19: Korkut, Gençlik Sorunları ve İntihar, s.18.

³³ Durkheim, İntihar, s.4.

³⁴ Çekirge, Niçin İntihar, s.18.

³⁵ Robert B. Edgerton, Hasta Topluluklar, Çev. Harun Turgut Alpagut, Buzdağı Yayınevi, Ankara, 2015, s.201; Genç, “Bipolar Bozuklukta İntihar Girişimi Olan, İntihar Düşüncesi Olan ve Olmayan Bireylerin Sosyodemografik ve Klinik Özellikler Açısından Karşılaştırılması”, s.23; İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.7.

³⁶ Durkheim, İntihar, s.358

³⁷ Emil Michel Cioran, Burukluk, Çev. Haldun Bayrı, Metis Yayınları, İstanbul, 1993, s.90.

³⁸ Çekirge, Niçin İntihar, s.73.

³⁹ Altıntop, “Dindarlık-İntihar İlişkisi”, s.16.; Genç, “Bipolar Bozuklukta İntihar Girişimi Olan, İntihar Düşüncesi Olan Ve Olmayan Bireylerin Sosyodemografik Ve Klinik Özellikler Açısından Karşılaştırılması”, s.19.; İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.69.; Durkheim, İntihar, s.189-202.

⁴⁰ Altıntop, “Dindarlık-İntihar İlişkisi”, s.18-19; Rollo May, Kendini Arayan İnsan, Çev. Ayşen Karpat, Ceylan Matbaacılık, İstanbul, 1997, s.30.

⁴¹ Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi”, s.11.

⁴² Erich Fromm Sahip Olmak ya da Olmamak, Çev. Aydın Arıtan, Arıtan Yayınevi, İstanbul, 203, s.145; Yankı Yazgan, Ergenlikten Gençliğe, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001, s.34.

bulacağını düşünür.⁴³ Modern yaşam tarzıyla birlikte insanlar çevrelerinden korktukları kadar kendilerinden de korkar duruma gelmişlerdir.⁴⁴ Günümüzde yapılan araştırmalar göstermiştir ki; gençler en çok gelecekte ne yapacakları konusunda kaygılıdır.⁴⁵

Sosyal değer ve yargılar, bireylerin hayatta karşılaştıkları güçlükler karşısında nasıl bir davranış sergileyeceklerini belirlemektedir. Şayet toplumda hayatın zorluklarına karşı mücadele etmekten vaz geçmek ve kendi hayatına son vermek gibi bir düşünce hâkim ise insanların intihar etmeleri çok daha kolay olabilmektedir.⁴⁶ Ülkemizde ve Müslüman ülkelerde intihar haram kabul edildiği halde intihar olaylarının artmakta olması toplumun değer yargılarının değiştiğinin bir göstergesidir. Durkheim'e göre intiharların çoğalmasının asıl nedeni, toplumun yapısında meydana gelen değişikliklerdir. Ani ve köklü değişiklikler ferdin hayat şartlarını, etik değerlerini yok eder. İntiharlardaki artışın asıl nedeni bu yeni durumlara uyum sağlamadaki zorluklarıdır.⁴⁷

İntihar girişimleri sosyo ekonomik düzey ile de bir şekilde ilişkilidir. Günümüzde intihar girişimleri şehirlerin kalabalık, sosyal koşulları iyi olmayan bölgelerinde daha çok olmaktadır. İşsizlik ve intihar girişimi arasında da bağlantı vardır.⁴⁸ Ekonomik krizlerin intihara eğilimli kişi üzerinde ağırlaştırıcı etkisi olduğu bilinmektedir.⁴⁹ Ancak öyle anlaşılıyor ki bu bağlantı tamamen bir fakirlik ve yoksulluk nedeniyle değildir. Çok zengin olan ülkelerde de intihar olayları daha sıklıkla görülebilmektedir. Durkheim'e göre yoksulluk artışının intiharların çoğalması üzerindeki etkisi o denli önemsizdir ki, ani zenginleşmeler de aynı etkiyi verebilmektedir.⁵⁰

İnsan, hayatta karşılaştığı her türlü hadiseye bir açıklama ve yorum getirme ve içinde yaşadığı âlemi "anlama" çabası ve ihtiyacı içerisindedir.⁵¹ Özellikle "Ben kimim?" sorusuna tatmin edici yanıt bulamayan, bu soru doğrultusunda işlevsel bir benlik kurgusuna ulaşamayan genç, bir anlamsızlık ve boşluk denizine düşer.⁵² Hayatına bir anlam verememiş kişiler, çoğu zaman ruhsal sıkıntılarla baş başa kalmaktadırlar.⁵³ Varoluşçu kurama göre birey kendi yaşamını kontrol edemez ve herhangi bir amacının kalmadığını düşünürse, intihar ile yaşamını kontrol altına alabileceğini zanneder.⁵⁴ Peki, hayatın anlamını kavramaya çalışmak bir hastalık mıdır? Sigmund Freud (1939), Prenses Bonaparte'e (1962) yazdığı mektubunda şöyle demiştir: "Kişi, yaşamın anlamını veya değerini sorguladığı an, hastadır." Ama ben, yaşamın anlamını merak eden bir insanın, ruh hastalığını dışı vurmaktan çok, insanlığını kanıtladığına inanıyorum"⁵⁵

Çevresel-sosyal faktörlerin baskısı ve istekleri insanları ve özellikle gençleri intihara sürükleyebilmektedir. İnsan, kendinden istenen (beklenen) şeyleri karşılayabilecek güçte olmadığını düşünürse, kendisini zorlanmış hisseder. Bu tür zorlanma anlarında hissedilen umutsuzluk ve çaresizlik içerisinde bazı insanlar kendi canlarına kıymayı bir çözüm olarak düşünebilirler.⁵⁶

Toplumda insanları ahlak dışı davranışa iten başlıca sebeplerden birisi de vicdanları rahatsız edecek bir adalet ve kanun sisteminin varoluşudur.⁵⁷ İnsanlar toplumda adaletin değil, haksızlığın hüküm sürdüğüne inandığında, olumlu düşünme özelliklerini kazanmak bir yana, karamsar, öfkeli ve yaşamdan hiçbir beklentisi olmayan bireylere dönüşebilirler.⁵⁸

⁴³ Osho, Cesaret, Tehlikeli Yaşamın Coşkusu, ts, s.36.

⁴⁴ İnce, "İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme", s.5.

⁴⁵ Adnan Kulaksızoğlu, Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2004, s.76.

⁴⁶ Altıntop, "Dindarlık-İntihar İlişkisi", s.22.

⁴⁷ Durkheim, İntihar, s.8.

⁴⁸ İnce, "İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme", s.74.

⁴⁹ Durkheim, İntihar, s.241.

⁵⁰ Durkheim, İntihar, s.243.

⁵¹ Hayati Hökelekli, Din Psikolojisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998, s.115.

⁵² Altıntop, "Dindarlık-İntihar İlişkisi", s.27; Topal, "Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi", s.25.

⁵³ Victor Emil Frankl, Duyulmayan Anlam Çılgılığı, Çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınevi, Ankara, 1994, s.93.; İnce, "İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme", s.98-100.

⁵⁴ Genç, "Bipolar Bozuklukta İntihar Girişimi Olan, İntihar Düşüncesi Olan ve Olmayan Bireylerin Sosyodemografik ve Klinik Özellikler Açısından Karşılaştırılması", s.25.

⁵⁵ Frankl, Duyulmayan Anlam Çılgılığı, s.23.

⁵⁶ Altıntop, "Dindarlık-İntihar İlişkisi", s.30.; Edgerton, Hasta Toplular, s.204.; Ünlü ve Arkadaşları, "İntihar Girişiminde Bulunan Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi", s.181.

⁵⁷ Güngör, Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak, s.86.

⁵⁸ Yazgan, Ergenlikten Gençliğe, s.34.

İntiharın en belirgin nedenleri arasında depresyon olduğu bilinmektedir. Psikiyatrik rahatsızlıkların nezlesi de denilen depresyon, dünyadaki bir numaralı sağlık problemi olarak bilinir.⁵⁹ Özellikle ergenlikte başlayan depresyonun yinelenme olasılığı yüksektir ve intihar davranışıyla yakından ilişkilidir.⁶⁰ Çocuktaki/çocukluktaki depresyonların daha sonraki intihar girişimleri için önemli bir belirleyici olduğu ve çocukluk depresyonlarının erişkinlikteki depresyon için bir işaret olduğu kabul edilmektedir.⁶¹ Depresyon, yoğun utanç, değersizlik, ümitsizlik ve moralsizlik hislerinden ötürü en kötü acı çekme şekillerinden biridir. Bu açıdan, ölümcül bir kanserden daha kötüdür. Çünkü birçok kanser hastası sevildiklerini hisseder, ümitleri ve kendilerine güvenleri vardır.⁶² Duygusal çöküntü içinde olan kişi, içerisinde bulunduğu zaman kavramını yitirmiştir ve yaşamının tümünün bu duygusal çöküntü içinde geçeceğini düşünür. Bazı duygusal çöküntüler çok güçlüdür ve bireyi intihara kadar götürebilir.⁶³

Stres en genel anlamıyla insanın, savaşıma ya da kaçma tepkisinin ortaya çıkmasına sebep olacak düzeyde tehdit edilmesidir. Psikolojik açıdan bakıldığında stres, bu ilk tepkiyi oluşturan koşulların kişide duygu, zihin ve davranış düzeyinde psikolojik zorlanmaya sebep olacak patolojik değişiklikler ortaya çıkartmasıdır.⁶⁴ Bu açıdan modern insanı intihara iten sebepler arasında yer almaktadır.

Genç intiharlarının en belirgin nedenlerinin başında çocukluktaki sevgi yoksunluğu gösterilmektedir. Büyüme sırasındaki baskı ve horlanmalar, reddedilme, sevilme ve benzeri nedenler ergenin mutsuz olmasına zemin hazırlar. Gençler daha önce karşılaşmış üstesinden geldikleri durumlar ve duygular olmadığı için, onlar için üzüntü yaratan yeni durumlarda nasıl davranacaklarını kestiremezler, daha kolay hayal kırıklığına uğurlar. Üzüntünün aşırı olması, bireyi çaresizlik ve ümitsizlik içinde bırakması, ergeni ölüme, bu acı verici duygulardan kaçmanın bir yolu olarak bakmaya itebilir. Ölümün sıkıntılardan kurtulmanın tek yolu olarak görülmesi, ergenlerin intihar etme riskini artıran çok önemli bir etkidir.⁶⁵

İçerisinde bulunduğumuz iletişim çağı, oyun ve eğlence araçlarının insan hayatında büyük tesiri olduğu bir dönemdir. Sosyal Medya, çeşitli oyunlar, sanal kahramanlar, alternatif sanal çevreler, sanal komşular özellikle genç insanları, dünyanın her yerindeki düşünce, anlayış, fikir, doktrin, akım, yaşam biçimleri gibi birçok farklı eğilimle baş başa bırakmaktadır.⁶⁶ Son zamanlarda Rusya’da geliştirilen “Mavi Balina” adındaki bilgisayar oyunu nedeniyle 100’den fazla çocuğun intihar haberlerini basın yayın organlarından öğrenmekteyiz.⁶⁷

Şimdiye kadar en genel anlamda intihara sebep olan durumlar üzerinde ana hatlarıyla durmaya çalıştık. Şüphesiz insanı intihara iten sebepler, bunlarla sınırlı değildir. Ancak bütün sebepler Emile Durkheim’in de eserinde ifade ettiği gibi toplum üzerinde yoğunlaşmaktadır. Makalemizin asıl teması Gaziantep’in Oğuzeli ilçesindeki intiharlar olduğu için bu bölümde ilçede yaptığım çalışma verilerini incelemek istiyorum. Bütün bilim çevrelerince kabul edilen ve şimdiye kadar dünyada en geçerli “Depresyon Testi” unvanını taşıyan “Burns Depresyon Ölçeği Testini” ilçemizdeki üniversite öğrencileri üzerinde uyguladık. Aynı zamanda Oğuzeli’nde son 10 yılda meydana gelen intihar ve intihar girişimi olaylarını İlçe Emniyet Müdürlüğümüzden edindik. Gaziantep’in Oğuzeli İlçesi’nde Gaziantep Üniversitesi Oğuzeli Meslek Yüksekokulu öğrencilerinden 213 öğrenci üzerinde Burns’un depresyon ölçeği testini yaptık. Öğrencilerimizden 105’i bayan, 108’i erkek öğrencilerdi. Testteki 25 soruya ilaveten, “yaşadığınız bölgede, intihar edenlerin cenaze namazı kılınmıyor olsa düşünceniz ne olurdu? Sorusuna cevap aradık.

Burns’un depresyon ölçeğine göre, kişinin puanı 0 ile 5 arasındaysa, iyi hissediyor demektir ve gayet mutludur.⁶⁸ Şayet puan 6-10 aralığındaysa, kişi yine normal ama biraz “mutsuz” durumda demektir.⁶⁹ Kişinin puanı 11-25 arasındaysa, depresyon, en azından bu seferlik, hafiftir ve paniğe gerek yok demektir.⁷⁰ Eğer skor 26-50 arasındaysa, orta şiddette bir depresyondan söz ediyoruz demektir. Ancak orta şiddette bir depresyon yoğun bir acı demek olabilir. Eğer kişinin skoru iki haftadan fazla bu

⁵⁹ David Burns, İyi Hissetmek, Çev. H. Alp Karaosmanoğlu, Psikonet Yayınları, İstanbul, 2016, s.31.

⁶⁰ Yıldız Uzuner, Çocuk Ruh Sağlığı, Anadolu Üniversitesi Ofset, Eskişehir, 2011, s.159.

⁶¹ Kulaksızoğlu, Ergenlik Psikolojisi, s.234.

⁶² Burns, İyi Hissetmek, s.27.

⁶³ Doğan Cüceloğlu, İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2006, s.319-473.

⁶⁴ Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi”, s.28.

⁶⁵ Kulaksızoğlu, Ergenlik Psikolojisi, s.242-243.

⁶⁶ Korkut, Gençlik Sorunları ve İntihar, s.32.

⁶⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/mavi-balina-nedir-neden-olduruyor-40648007>, Erişim, 07.01.2018

⁶⁸ Burns, İyi Hissetmek, s.45.

⁶⁹ Burns, İyi Hissetmek, s.45.

⁷⁰ Burns, İyi Hissetmek, s.45.

aralıkta kalırsa, kesinlikle profesyonel yardım almalıdır.⁷¹ Eğer skorunuz 50'nin üstündeyse, bu depresyonun ciddi, hatta çok fazla olduğunu göstermektedir. Bu yoğunlukta bir acı dayanılmaz olabilir, özellikle de sonuç 75'in üstüne çıkarsa. Duygu durumunuz aşırı derecede rahatsızlık verici ve hatta tehlikelidir. Çünkü umutsuzluk ve çaresizlik hissi intihar dürtülerini tetikleyebilir.⁷²

	Bay	Bayan
0-5 Arası	7 Kişi	3 Kişi
6-10 Arası	16 Kişi	9 Kişi
11-25 Arası	36 Kişi	48 Kişi
26-50 Arası	36 Kişi	33 Kişi
50'nin Üzerinde	13 Kişi	12 Kişi
Toplam	108 kişi	105 Kişi

Burns'un depresyon ölçeği sonuçlarına göre teste tabi tuttuğumuz öğrencilerden erkeklerden 59 bayanlardan 60 tanesi, en azından ağır depresyon riski taşımazlar. Aslında bunlardan toplam olarak bay/bayan sadece 35 öğrencinin durumu iç açıcı derecede iyidir. Yani yaklaşık olarak öğrencilerden %16 sınıfın durumu iyi haldedir. Burns'a göre erkeklerin 36'sı ve kızların 33'ü yoğun bir acı yaşıyor olabilirler. Yani mutsuzlar ve depresyondalar. Profesyonel yardım almaları gerekiyor. Bu rakam öğrencilerin yaklaşık olarak %35'ini temsil etmektedir. Yani kendini mutlu hissedenenlerin iki katından fazladır. Öğrencilerden 13 bay ve 12 bayan öğrencinin durumları ise depresyonlarının ileri derecede olduğunu göstermektedir. Burns'a göre, bu seviyede bir depresyon yaşayan kişi dayanılmaz acılar çekiyor demektir. Yani öğrencilerin %12'si tehlikeli durumda depresyon geçiriyor olabilirler.

	Bay	Bayan
İntihar Düşüncem Var Diyen	20 Kişi	9 Kişi
Kendi Yaşamımı Sona Erdirme İsteğim Var Diyen	26 Kişi	18 Kişi
Kendime Zarar Vermek için Bir Planım Var Diyen	14 Kişi	11 Kişi

Yukarıdaki tabloda testteki son 3 soruya verilen cevapları görüyoruz. Öğrencilerden bazıları sadece bir tanesine "var" derken, bazıları her üç soruya da "var" cevabını vermişlerdir. Şu hâlde en az 44 bay/bayan öğrenci intihar fikrine sahip gözükmektedir. Bu oldukça yüksek bir rakamdır. Elbette böyle bir düşüncesi olan her insanın intihar edeceği varsayılmaz. Ancak yine de görünen tablo üzüntü vericidir. Toplumsal olarak bir buhran ve bunalımın içerisinde olduğumuz apaçık önümüzde durmaktadır. Hele küçük ve şirin bir ilçe olan Oğuzeli açısından bu durum daha da vahimdir.

Oğuzeli İlçe Emniyet Müdürlüğünden aldığımız istatistiki bilgilere göre son 10 yıl içerisinde ilçede 6 adet intihar olayı gerçekleşmiştir. Hemen hepsi toplumsal ve insanlar arası ilişkilerden kaynaklanan bu intihar olayları, sosyal öğrenme kuramını destekler mahiyette birbirini etkilemektedir. Son 10 yıl içerisinde 100 intihar girişimi meydana gelmiştir. Bu girişimlerin çocuğu bayanlar tarafından ilaç kullanmak suretiyle meydana gelmiştir. Nüfusu çok yoğun olmayan küçük bir ilçede bu denli intihar girişimi ve intihar olayı üzülecek derecede fazladır.

Dinlerin İntihara Bakışı

Yahudilik, ölümü hayatın doğal bir parçası olarak kabul eder. Bu sebeple Yahudiler, gündelik dua ve ibadetlerinde Tanrı'dan "memitu-mehaye" yani "ölüm ve yaşamın nedeni olan" diye bahsederler.⁷³ Tevrat'ın Çıkış bölümünün 20. bâbında şöyle denilmektedir: "**Katletmeyeceksin**, zina etmeyeceksin çalmayacaksın..." Yahudiler bu ayete dayanarak intiharın yasaklanmış bir davranış olduğu görüşündedirler. Her ne kadar Tevrat intiharı açıkça yasaklamasa da on dördüncü yüzyılda Yahudi din

⁷¹ Burns, İyi Hissetmek, s.45.

⁷² Burns, İyi Hissetmek, s.46.

⁷³ Sümer, "Dinlerin İntihar Olgusuna Bakışı", s.35.

adamları artan intihar olaylarına karşı sert yaptırımlar uygulamayı önermiştir. Bu dönemde Yahudi dini kurallarını içeren Halakhah'ta kendini öldürenlerin cesetlerine saygı duyulamayacağı vurgulanmıştır. Yahudi kanunları, bu cesetleri Yahudi halk mezarlığına sokmayarak bir anlamda intihar etmiş olana ceza, bu eyleme teşebbüs etmek isteyenlere de gözdağı vermişlerdir.⁷⁴

Hristiyanlığa göre ise hayatı veren ve insanlara her şeyi ikram eden Tanrı'dır. O, bütün milletleri tek bir insandan çoğaltmış ve yeryüzünün dört bir yanına yerleştirmiştir.⁷⁵ Yine Hristiyanlığa göre Tanrı'nın verdiği hayatı önemsemeyenler ve gözlerini bu hayatın güzelliklerine kapayanlar, sonsuz yaşama kavuşamayacaktır.⁷⁶ Yeni Ahit'te intihar ile ilgili açık bir yasak olmamasına rağmen Hristiyan din adamları Yahudilikte olduğu gibi Kitab-ı Mukaddes'te geçen "öldürmeyeceksin" emri çerçevesinde intiharı bir suç olarak nitelendirip yasaklamıştır.⁷⁷ 452 yılında Arles Konsili intiharın bir cinayet olduğunu ve ancak şeytanca bir öfkeden doğabileceğini ilan etmiştir.⁷⁸ 563 yılında Prag Konsili'nde müntehirlerin hiçbir ayinde onurlandırılmayacağı, cesetleri mezara konulurken ilahi okunamayacağı karara bağlanmıştır. Din otoritelerinin yanında, kanunlar da bunlardan esinlenerek dinsel cezalara maddi cezalar eklemiştir. Saint Louis Kararnamelerinin bir bölümü bu konuda özel birtakım düzenlemeler getirir. Bu çerçevede, cinayet hakkında yetkili makamlarca müntehirin cesedi aleyhine dava açılabilir ve ölenin malları yasal varislerine değil, barona kalabiliyordu.⁷⁹

Din her zaman intiharı önleyici bir tutum sergilemez. Mesela Güney Jainistlerinde, dinsel intihara sıkça rastlandığını biliyoruz. Bu dine inanan kişinin kendini açlıktan ölmeye bırakması bir erdem kabul edilmiştir. Hinduizm'de ölümü Ganj'ın ya da başka bir kutsal ırmağın sularında aramak yaygın bir adettir.⁸⁰

İslam dini de intihara karşı yasaklayıcı bir tutum içerisindedir. Ancak şunu ifade etmeliyim ki; Kur'an-ı Kerim'de doğrudan intiharı yasaklayan bir ayet yok gibidir. Genel olarak bütün araştırmacıların intiharın yasaklanması konusunda ileri sürdükleri Nisa Suresi'nin 29. ayet-i kerimesi müfessirlerin yorumlarıyla intiharın yasaklanması hakkında delil olabilmıştır. Nitekim Elmalılı ayetin tefsirinde "kendinizi öldürmeyiniz" ifadesinde kendi canınıza kıymayınız manasının olduğunu ancak, bu mananın ayetin sıyak ve sıbakına uygun düşmediğini ifade etmektedir.⁸¹ Ayeti kerime şöyledir:

*"Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret dışında, mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir".*⁸²

Görüldüğü üzere *âyet-i kerîme* başlangıçta haksızlık ve gasp ile birbirinizin mallarınızı yemeyiniz demektedir. Bundan hemen sonra gelen "kendinizi öldürmeyiniz" ifadesi, birbirinizin mallarını haksız yere yemek suretiyle nefislerinizi öldürmeyiniz manasındadır.⁸³ *Ayet-i kerime*de geçen bu ifade birbirinizi katletmeyiniz manasında da yorumlanmıştır. İfade etmeye çalıştığım şey diğer Kutsal Kitaplarda olduğu gibi, Kur'an-ı Kerim'de de intiharı yasaklayan açık bir *âyet* olmadığıdır. İntiharın yasak oluşuna delil getirilen diğer bir *âyet-i kerîme*, Müminûn Suresi 80. *âyet-i kerimesi*dir.

*"Yaşatan da öldüren de O'dur. Gece ile gündüzün yer değiştirmesi de O'nun eseridir. Artık aklınızı kullanmayacak mısınız?"*⁸⁴

Bu *âyeti* delil getiren araştırmacılar hayatı verenin de alanında Allah olduğu, bu nedenle kendi canına kıymanın yasak olduğu üzerinde dururlar. Oysa ben bu yorumun zorlama bir yorum olduğunu düşünüyorum. Nihayet kendi canına kasteden bir insanın ölümü de Allah tarafından değil midir? Bu ifadelerden kastımız kesinlikle intiharı meşru gösterme gayreti değildir. Nitekim Hz. Peygamberin intiharı yasaklayan birçok hadisi mevcuttur. Anlaşılan o ki İslam âlimleri intihara Kur'an-ı Kerim'den bir dayanak bulmak suretiyle delillerini kuvvetlendirmek istemişlerdir. Bana göre Allah cc. insanın kendi canına kıymasının yanlışlığını söyleme gereği bile duymamıştır. Çünkü insan fitratı zaten bu düşünceye aykırı bir yaratılıştadır. Peygamber efendimiz bu hakikati şöyle ifade eder. "*Âdemoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Dünya sevgisi ve uzun yaşama sevgisi (hırsı)*"⁸⁵

⁷⁴ Sümer, "Dinlerin İntihar Olgusuna Bakışı", s.52-53.

⁷⁵ Sümer, "Dinlerin İntihar Olgusuna Bakışı", s.64.

⁷⁶ İncil; *Selmanikiler*, 4: 15.

⁷⁷ Sümer, "Dinlerin İntihar Olgusuna Bakışı", s.68.

⁷⁸ Durkheim, İntihar, s.341.

⁷⁹ Durkheim, İntihar, s.341; Minios, İntiharın Tarihi, s.48.

⁸⁰ Durkheim, İntihar, s.221.

⁸¹ Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Azim Dağıtım, İstanbul, 1992, c. II, s.553.

⁸² Nisa,4/29.

⁸³ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, c. II, s.553.

⁸⁴ Müminûn, 23/80.

⁸⁵ Buharî, "Rikâk", 5.

Ancak bu söylediklerimizin yanında Kur'an-ı Kerim'i genel olarak incelediğimizde, Allah'ın yeryüzündeki her şeyi insanın hizmetine verdiğini, doğru, dürüst ve huzurlu bir dünya hayatı için yapılması gerekenleri bize bildirdiğini görmekteyiz. Yani şöyle diyebiliriz. Kur'an-ı Kerimde intiharı yasaklayan açık bir ayet olmasa da Kur'an'ın genelinden anlaşılın insanın kendi canına kıymasının yasak olduğu gerçeğidir.⁸⁶ Kur'an-ı Kerimde intihara sebep olan bir kısım terimler üzerinde önemle durulmaktadır. Mesela Kur'an-ı Kerim umutsuzluk kavramına değinir. Hayatın sorunlarıyla karşılaşan insanın hemen Allah'tan ümidini keseceği ve karamsarlığa düşeceğini söyler.⁸⁷ Ancak insana neyle karşılaşırsa karşılaşsın Allah'ın rahmetinden ümit kesmemesi emredilir.⁸⁸ Sadece Allah'ı inkâr edenlerin Allah'tan umut keseceği ifade edilir.⁸⁹ Kur'an-ı Kerimde intihar etmek inançsız insanlara atfedilmiştir. Şöyle ki; Allah c.c: "Her kim ona (Muhammed'e) Allah'ın dünyada ve ahirette asla yardım etmeyeceğini zannediyorsa hemen tavana bir ip çeksın, sonra kendini assın da bir baksın; başvurduğu (bu yöntem), öfkelendiği şeyi giderecek mi?" buyurmuş.⁹⁰ Hz. Peygambere inanmayanların öfkeden intihar etmelerini, bunu yapsalar bile Allah'ın yardımının Peygambere erişeceğini ifade etmiştir. Kur'an'ın bu ifadesi intiharı ancak Allah'a isyan edenlerin seçebileceğini ifade eder.

Hazreti Peygamberin intihar hakkında rivayet olunan birçok hadis-i şerifi vardır. Bir kısmını burada zikretmenin okuyucu açısından faydalı olacağı kanaatindeyim. Hz. Peygamber buyurdular ki; "Sizden önceki ümmetlerden yaralı bir adam vardı. Yarasının acısına dayanamayarak, bir bıçak aldı ve elini kesti. Ancak kan bir türlü kesilmediği için adam öldü. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak; kulum can hakkında benim önüme geçti, ben de ona cenneti haram kıldım, buyurdu"⁹¹ Hadisten anlaşılacağı gibi hasta da olsa bir insanın kendi canına kastetmesi Allah'ın yasakladığı ve ebedi hayatta cennetten mahrum ettiği günahlar arasındadır. İntihar hakkındaki bir başka rivayet şöyledir: "Kim kendisini dağdan aşağı atar ve kendisini öldürürse o kişi devamlı olarak kendisini aşağıya atar şekilde ebediyen cehennemdedir. Kim, zehir içerek kendisini öldürürse o da sürekli zehir içer bir vaziyette ebediyen cehennemdedir. Kim de bir aletle kendisini öldürürse o da o aleti elinde sürekli karnına saplıyor şeklinde ebediyen cehennemde olacaktır."⁹² Görüldüğü gibi intihar Hz. Peygamber tarafından kesin bir dille yasaklanmış ve intihar eden kimsenin cehennemlik olduğu ifade edilmiştir. Bir başka olayda Peygamber efendimiz intihar eden bir adamın cenaze namazını kıldırmamıştır.⁹³

Allah Rasûlü'nü hayatlarındaki en önemli örnek olarak kabul eden sahabeler onun emir ve tavsiyelerini yerine getirmede son derece hassas davranmışlardır. Bunlardan biri de ilk Müslümanlardan olan ve müşriklerin sayısız işkencelerine maruz kalmış, Peygamber'in (sav) yanında Bedir ve Uhud Savaşlarına katılmış olan Habbab b. Eret'tir. Rivayet olundu ki; "Habbab vefatına yakın, yedi sefer dağlanmak suretiyle tedavi görmüştü. Buna rağmen hala iyileşmemişti. Acılarına dayanamaz hale gelmişti. Kendisini ziyarete gelen arkadaşlarına, "Hastalığım uzadı. Resûlullah'ın, "Ölümü istemeyin!" buyurduğunu işitmemiş olsaydım mutlaka Allah'a yalvarır, ölümü isterdim." demiştir.⁹⁴

Bir kısmını buraya aldığımız Hz. Peygamberin intihar hakkında birçok hadis-i şerifi bulunmaktadır. İslam dininin temel kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Hadisler dışında İslam âlimleri de tarihsel süreç içerisinde intihar konusundaki görüşlerini ifade etmişlerdir. Fakihler, intihar edenin büyük günah işlediğini fakat dinden çıkmayacağını söylemiştir. İntihar edenin cenazesinin diğer cenazeler gibi yıkanacağı ve Müslüman mezarlığına gömüleceği konusunda ittifak vardır. Fakat kendini öldüren kişinin cenaze namazının kılınıp kılınmayacağı meselesi tartışmalara konu olmuştur. İslam âlimlerinden Evzai, intihar edenin cenaze namazını kılmaya cevaz vermemiştir. Ebu Hanife, intihar edenin cenaze namazının kılınabileceğini söylerken Ebu Yusuf kılınmayacağını belirtmiştir. İbn Teymiyye ise bir insanın kendisini öldürmesinin asla caiz olmamakla birlikte böyle bir kimsenin cenaze namazının kılınabileceğini söylemiştir.⁹⁵

Oğuzeli'nde intihar meselesini incelerken Üniversite öğrencileri üzerinde yaptığımız Burns Depresyon Ölçeği testine bir soru eklediğimi daha önce ifade etmiştim. Yukarıda izah ettiğimiz gibi

⁸⁶ Casiye, 45/13.

⁸⁷ Fussilet, 41/49.

⁸⁸ Yusuf, 12/87; Zümer, 39/53.

⁸⁹ Hicr, 15/56.

⁹⁰ Hac, 22/15.

⁹¹ Hadislerle İslam, V, 505; Buhari, "Enbiya", 50.

⁹² Buhari, "Tıp", 56

⁹³ Müslim, "Cenâiz", 107; Hadislerle İslam, V, 513; Buhari, "Kader", 5.

⁹⁴ Tirmizî, "Sıfatü'l-kıyâme", 40.

⁹⁵ Sümer, "Dinlerin İntihar Olgusuna Bakışı", s.132.

intihar, sosyal öğrenme yoluyla bulaşıcı bir hastalık halini alabilmektedir. Düşüncem o ki; acaba yaşadığımız bölgede intihar eden kişilerin cenaze namazı kılınmıyor olsa, bu tutum diğer vatandaşlar üzerinde caydırıcı bir etkiye sebep olur mu? Elbette Yahudi ve Hristiyanların müntehire uyguladığı gibi hem insan onurunu rencide edici hem de müntehirin yakınlarını aşağılayıcı bir tutum, insanlık için ne kadar kötü ise, İslam açısından da kabul edilemez bir uygulamadır. Ülkemizde veya ilçemizde intihar eden kişinin ya da kişilerin cenaze namazı kılınmazsa, intiharı önleyici diğer tedbirlerle birlikte, diğer insanları bu edimden uzak tutacaktır diye düşünüyorum. Kaldı ki Hz. Peygamber'in de bu yönde uygulamaları olmuştur. Öğrencilere sorduğumuz soruya aşağıdaki tabloda verilen cevapları aldık.

Tablo 3 Müntehirin Cenaze Namazı			Bay	Bayan
Müntehirin Cenaze Namazı Kılınmalı Diyen			41 Kişi	72 Kişi
Müntehirin Cenaze Namazı Kılınmamalı Diyen			22 Kişi	13 Kişi

Öğrencilerden neredeyse yarısı soruyu cevapsız bırakmışlardır. Sorunun cevapsız bırakılması bir açıdan savımızı desteklemektedir. Soruya cevap vermeyen öğrenciler ne diyeceklerini bilemiyor olabilirler. Cevap verenlerin 133 tanesi müntehirin cenaze namazı kılınmalı, kılınması için mücadele ederim, intihar da etse bunu hak ediyor gibi cevaplar vermişlerdir. 35 kişi ise zaten müntehirin cenaze namazı kılınmaz bilgisine sahip olduklarını ve bunu desteklediklerini ifade etmişlerdir. Müntehirin cenaze namazı kılınmalı diyen öğrencilerin birçoğu Burns Depresyon Testi değerleri yüksek olan öğrencilerdir. Yani onlar intiharı olabileceğini, insanın çaresiz durumlarda intihar edebileceğini düşündüklerinden müntehirin cenaze namazı kılınmalı demektedirler.

Acaba müntehirin cenaze namazı kılınmıyor olsa, insanlar bu fiilin kesinlikle yasaklandığı ve asla olmaması gereken bir durum olduğu hakkında daha sağlam bir düşünceye sahip olmazlar mı? Elbette bu tutum tek başına intiharı önlemeye yeterli bir davranış değildir. Ancak sosyal, dini, içtimai hayatın kuvvetlendirilmesi, sosyal adaletin sağlanması gibi intiharı önleyici tedbirlerle birlikte müntehirin cenaze namazının kılınmamasının faydalı olacağı kanaatindeyim. Nitekim testteki intiharı düşünüyor musunuz? sorusuna bir kısım öğrenciler büyük harflerle, "GÜNAH" yazmışlardır.

İntihara Karşı Önlemler

Dini amaçlar, diğer bütün amaçlardan çok daha güçlü bir muhtevaya ve yaptırım gücüne sahiptirler. Dindar insan, ahiret inancından dolayı kendini her zaman kontrol altında tutar. Bir süreliğine dini hedeflerinden dönse, hata yapsa bile günahkârlık duygusu ile telafiye yönelir. Dini içeriğe sahip olmayan toplumlarda böyle bir mekanizma yoktur.⁹⁶

Ülkemizdeki ve ilçemizdeki intiharların önüne geçmek için öncelikle insanların İslam'ı kâmil manada anlayıp yaşamaları gerekmektedir. Çünkü kâmil manada yaşanan dinsel duygu, insanı hayatta karşılaşabileceği her türlü olumsuzluklara karşı güçlü kılar. Böyle olgun dinsel duyguya sahip bir insan için yaşamın zorlukları, onu teslim olmaya ya da isyan etmeye sevk etmediği gibi, hayatın güzel ve hoş yönleri de onu insani sınırları aşmaya, başıboş ve sorumsuzca davranmaya götürmez.⁹⁷ İnanç insana hayat mücadelesinde sabırla mücadele etmeyi öğretir. İnançlı insan "Gevşeklik göstermeyin, üzüntüye kapılmayın. Eğer inanmışsanız, üstün gelecek olan sizsiniz."⁹⁸ âyetini anlamlandırır. Maris'e göre intihardan ölümlerin %75'i kaçma intiharıdır. İntiharların büyük çoğunluğunun sebebini oluşturan sıkıntı ve problemlerden kaçma isteğini, İslamiyet; sabır, imtihan şuur ve ahiret inancı gibi prensipleriyle aşmayı amaçlamıştır.⁹⁹ Allah'a iman ve ibadetlerle güçlenen insan ruhu hayat mücadelesinde başarılı olur. Bir bütün olarak ibadetler güçlülere katlanma, benliğini geliştirme ve zorluklarla mücadele etme kuvvetini kazandırır.¹⁰⁰ Din, insanın güven, sığınma, korunma, dayanma, kabul görme ve sevilme gibi ihtiyaçlarına cevap verir. Aynı zamanda hayatı anlamlı kılan, umut ve iyimserlik gibi temel özellikleri bireye kazandırır. Nitekim Kur'an-ı Kerim Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz emriyle

⁹⁶ İnce, "İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme", s.101.

⁹⁷ Altuntop, "Dindarlık-İntihar İlişkisi", s.43.

⁹⁸ Âl-i İmran, 3/139.

⁹⁹ Altuntop, "Dindarlık-İntihar İlişkisi", s.48.

¹⁰⁰ Altuntop, "Dindarlık-İntihar İlişkisi", s.44.

müminlere ümitsizliğe kapılmamalarını tavsiye etmiştir.¹⁰¹ İnanç insan hayatının huzur içerisinde devam etmesini sağlayan sorumluluk, üretkenlik gibi psikososyal unsurları da destekler.¹⁰² İntihar, toplumun dinsel bütünlüğüyle ters orantılı olarak değişim gösterir. Şayet toplumun dini yaşayışı sağlam temeller üzerine oturmuş ise intihar olaylarına rastlanmaz.¹⁰³ İnanç kişinin içsel dünyasında belirli bir maneviyat ve değerler dünyası inşa etmektedir. Söz konusu manevi alan, bu dünyadaki yaşanan problemler için bir teselli, telkin ve ümit alanı olarak insanı rahatlatmaktadır. Ayrıca aynı dine mensup olan insanlarda sosyal bağlar güçlenmekte dolayısıyla yalnızlıktan kaynaklanan intiharlara gidiş yolu kapanmaktadır.¹⁰⁴

İnsanlar dünyada kendilerine belirli bir yer bulup bunu bilmek gereksinimi duyarlar ve güçlü bir toplumun üyesi olma ihtiyacı filozofların her zaman dikkatini çekmiştir.¹⁰⁵ Yaşadığımız toplum içerisinde ki adalet mefhumu önemlidir. Güçlü ve bireyleri birbirine sıkı bağlarla bağlı bir toplumda intihar olayları yok denecek kadar az yaşanacaktır.

Genellikle intihara kalkışanlar intihar etmeden önce yardım istemişlerdir. Fakat çevre bu yardım çağrısını anlayamamıştır.¹⁰⁶ Toplum olarak bu yardım çağrısına kulak vermek özellikle gençlerimizi uyuşturucu ve madde bağımlılığı bataklığından kurtarmak zorundayız. Bugün ülkemizde en çok intihar ve intihar girişimi gençler arasında olmaktadır. Genç yaşta gerçekleşen intiharların engellenmesinde aile içi sağlıklı iletişimin çok büyük bir rolü vardır. Çünkü hayatının henüz baharında olan ve genellikle duygularıyla hareket ettiği için sağlıklı bir muhakeme yapamayan birçok gencimiz, ne yazık ki çocuklarıyla iyi bir iletişim kuramayan ebeveynlerin uyguladıkları baskılar sonucu intihar etmeyi seçmektedirler. Bu nedenle, toplumsal bir sorun halini almadan önce gençlerimizi anlama yolunda ebeveynlerin eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Toplumun oluşturan fertlerin gelecekle ilgili umutları hayalleri olmalıdır. Gerçekleşmesi mümkün hayaller, umutlar...¹⁰⁷ Ünlü düşünür Nietzsche “yaşamak için bir nedeni olan kişi, hemen her nasılsa dayanabilir” der.¹⁰⁸ Toplumun oluşturan fertlerin özellikle genç nesillerin yaşamak için bir nedeni olmalı, ideal sahibi olmalıdırlar.

İntiharı önlemenin yegâne yolu zengin ve müreffeh bir ülke, toplum olmak değildir.¹⁰⁹ Ancak zengin ile fakir arasındaki uçurumun her geçen gün açılması toplumları kargaşaya sürükleyen etmenler arasındadır. Her toplumsal düzende, iyi olan şeylerin adil bölüşürülmesi toplumun devamı için önemlidir.¹¹⁰ Ekonomik açıdan güçsüz olanların ekonomik açıdan güçlü olanlara karşı korunmaları için devletin gücü tarafından yürütülen toplum kurumları kurmamız gerekir. Devletin, hiç kimsenin açlık ya da ekonomik açıdan mahvolma korkusu altında adil olmayan bir anlaşma altına girmemesi için, önlemler alması gerekir.¹¹¹

Hegel, Platon ve Rousseau gibi düşünürler toplumu bir organizma olarak düşünmektedir ve toplumda öz bir iradenin, kolektif bir ruhun varlığından bahsederler. İşte bu kolektif ruh toplulukların ve hatta ulusların ruhudur.¹¹² Kadim ve köklü bir medeniyetin evlatları olarak henüz çok geç olmadan geleceğimizi sıkıntılardan, buhran ve umutsuzluklardan kurtaracak bu kolektif ruhu canlandırmak toplumun vazifesidir. Engels’e göre, toplum her üyesine yalnızca maddi hayatın devamı için yeterli imkânları vermekle yetinmemelidir. Aynı zamanda fiziksel ve zihinsel yeteneklerini de geliştirmesine imkân verecek bir ortam hazırlamalıdır. İşte insan bu sayede ancak insani bir hayat tarzına kavuşmuş olur.¹¹³

İntiharı önüne geçmenin bir diğer yolu toplum olarak “biz” bilincine kavuşmaktır. “Sen-Ben” anlayışı içinde kişi bireycidir. Yalnız kendini düşünür, bencildir. Kendi çıkarı ve kendi kullanımı için diğer insanlar sadece bir araçtır.¹¹⁴ Oysa “Biz” bilincine ermiş kişi bireyci değil, bireyseldir. Bireyselliğine ulaşmış olan kişilikli, kendi ayakları üzerinde durabilen, düşünce ve algılamasında

¹⁰¹ Zümer, 39/53; Pazarlı, İslam’da Ahlak, s.245.

¹⁰² İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.103.

¹⁰³ Durkheim, İntihar, s.147-201.

¹⁰⁴ Korkut, Gençlik Sorunları ve İntihar, s.22.; Hökelekli, Din Psikolojisi, s.116.; İnce, “İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme”, s.101.

¹⁰⁵ Karl Popper, Açık Toplum ve Düşmanları, Çev. Mete Tuncay, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963, s.64.

¹⁰⁶ Cullough, “İntihar Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur”, s.108.

¹⁰⁷ Eugenio Borgna, Ruhun Yalnızlığı, Çev. Meryem Mine Çilingiroğlu, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2014, s.206.

¹⁰⁸ Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi”, s.15.

¹⁰⁹ Frankl, Duyulmayan Anlam Çılgılığı, s.18.

¹¹⁰ Macintyre, Erdem Peşinde, s.363.

¹¹¹ Popper, Açık Toplum ve Düşmanları, s.116.

¹¹² Popper, Açık Toplum ve Düşmanları, s.42.

¹¹³ Popper, Açık Toplum ve Düşmanları, s.99.

¹¹⁴ Cüceloğlu, İçimizdeki Biz, Remzi Kitapevi, İstanbul, ts, s.57.

bağımsız, insanlarla olumlu ilişkiler kurabilen, kendi çıkarı kadar diğerlerinin de haklarına saygılı biridir. Bireycilik düzeyinde kalan kişiler “Biz’e” ulaşamazlar.¹¹⁵ İnsan ilişkilerinde en önemli duygu, insanların birbirlerine güvenmeleridir. Güvenin altında kişinin bütünlüğü, yani özünün, sözünün ve davranışının tutarlı olması yatar. İnsanların birbirlerine güven duymadıkları bir aile, bir şirket, bir toplum “BİZ” olamaz.¹¹⁶ Biz olamayan toplumlarda ise güvensizlik, korku ve endişe hâkimdir. Toplumdaki intihar olaylarının, intihar girişimlerinin ve daha birçok sosyal hastalığın çaresi “ben” olmaktan vaz geçip “BİZ” olmayı başarmakta yatar. Biz olabilmeyi başarmış bir tek insan bir aileyi, bir tek insan bir şirketi, bir tek insan bir ulusu, bir tek insan tüm dünyayı etkileme gücüne sahiptir. Tarih bunun örnekleriyle doludur.¹¹⁷

Durkheim’e göre intiharı önleme eğitimle ya da ceza ile sağlanabilecek bir şey değildir. Konu doğrudan doğruya toplumsal yapıya ilişkin yöntemleri gerektirir.¹¹⁸

SONUÇ

İntihar toplumsal bir sağlık sorunudur. Bireyin sağlığı öncelikle topluma bağlıdır.¹¹⁹ Bugün toplumdaki intihar olasılığını artıran değişkenler risk faktörü olarak ele alınmalı ve gençlerimiz bu çıkmazdan kurtarılmalıdır. İlçemizde yapmış olduğumuz araştırma da göstermiştir ki mutsuz, huzursuz, yaşama sevincinden kopuk, hedefsiz ve amaçsız bir nesil her türlü gayri ahlaki edimin esiridir. İntihar eden insan yaratının gayesine aykırı hareket etmektedir ve öbür dünyaya vazifelerini yerine getirmemiş birisi olarak gider.¹²⁰

İntihar toplumun başarısızlığıdır. Şayet toplum bu başarısızlıktan kurtulmak istiyorsa intihar olaylarının sebepleri üzerinde düşünmek ve çözümler üretmek zorundadır. Yani toplum hastalıklarının, sıkıntı ve problemlerinin farkında olup bu sorunları giderici önlemler almalıdır. Ülkemizdeki gençlerin madde bağımlılığı, bilinçsiz teknoloji bağımlılığı, ekran bağımlılığı ve başıboş amaçsız yetişmelerinin sebepleri araştırılmalı ve toplum tarafından çözümler üretilmelidir. Ele aldığımız Oğuzeli ilçesinde gençlerin bilgi birikimlerini sadece televizyonlardan, sosyal medyadan edindiğini düşünürsek gençliğin pek fazla seçeneği olduğunu söyleyemeyiz. Diyelim ki gençler okusun diye en güzel kütüphaneleri en mükemmel binalarla inşa ettiniz. Kitap okumanın, ilim ve irfanın faydasını kavramaktan uzak bir nesli bu kütüphanelere sokmak mümkün değildir. Yukarıda sebeplerine değindiğimiz intihar sadece müntehirin ailesine değil bütün toplumun yüreğine bir sızı olmaya devam edecektir. Önüne geçemediğimiz bu hastalık sosyal öğrenme yoluyla toplumun birçok kesimini etkileyecektir.

İntiharı önlemenin sadece ve tek bir çözümü yoktur. Sosyal, ekonomik, bilimsel, kültürel, dini ve içtimai önlemlerin yanı sıra müntehirin cenaze namazının kılınmamasının önleyici bir tedbir olacağı kanaatindeyim. Böyle bir uygulama ilk başlarda müntehirin yakınları açısından eminim bir sorun oluşturacaktır. İlçemizde yahut ülke genelinde öyle bir hadisenin birkaç kez tekrarı bile intiharın önlenmesinde manevi bir rol oynayacaktır. Özellikle ifade etmeliyim ki; insanları intiharın eşğine iten genellikle toplumdur. Şayet bir toplum insanı intiharın eşğine getirmişse bundan toplum utanmalıdır.¹²¹ Evet, biz müntehirin cenaze namazının kılınmaması gerektiğini söylerken, intiharı engelleyici hiçbir önlem almadan müntehiri ve ailesini cezalandırmaktan bahsetmiyoruz. Her şeyden önce insanımızın yaşamak için bir nedeni olduğunu hissettirecek adalet sistemini tesis etmek zorundayız. Nietzsche’nin şu sözleri hayatın anlam ve amacına dair hayati bir gerçeği yansıtmaktadır. “Yaşamak için bir nedeni olan kişi, her nasılsa katlanabilir.”¹²²

Eskiden İslam ülkelerinde çok nadiren rastlanan intiharın günümüzde artıyor olması manevi bağlarımızın gevşediğinin açık bir göstergesidir. Çalışmamızın ilçemizde ve ülkemizdeki üzücü intihar olaylarının önlenmesine katkı sağlayacağı umidindeyim.

¹¹⁵ Cüceloğlu, İçimizdeki Biz, Remzi Kitapevi, İstanbul, ts, s.57.

¹¹⁶ Cüceloğlu, İçimizdeki Biz, Remzi Kitapevi, İstanbul, ts, s.70.

¹¹⁷ Cüceloğlu, İçimizdeki Biz, Remzi Kitapevi, İstanbul, ts, s.304.

¹¹⁸ Durkheim, İntihar, s.393; Topal, “Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi”, s.80.

¹¹⁹ Durkheim, İntihar, s.393,394.

¹²⁰ Âdem Dölek, “İnsanın Yaşama Hakkını Korumasının Dini Dayanağı”, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, İnsan Hakları ve Din Sempozyumu, Çanakkale, 2010, s. 18.

¹²¹ Çekirge, Niçin İntihar, s.27

¹²² Alasdair MacIntyre, Erdem Peşinde, Çev. Muttalip Özcan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001, s.321; Frankl, Duyulmayan Anlam Çılgılığı, s.92

KAYNAKÇA

- Altıntop, Halit, *Dindarlık-İntihar İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Isparta, 2005
- Atlı, Zehra, *İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ)'nin Klinik örneklemedeki Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Aydın, 2007
- Ağılkaya, Zuhul, “İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma”, *Pamukkale Tıp Dergisi*, 2010, sy. 38, s.173-202.
- Borgna, Eugenio, *Ruhun Yalnızlığı*, Çev. Meryem Mine Çilingiroğlu, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2014.
- _____, *Melankoli*, Çev. Meryem Mine Çilingiroğlu, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2014.
- Burns, David, *İyi Hissetmek*, Çev. H. Alp Karaosmanoğlu, Psikonet Yayınları, İstanbul, 2016.
- Cioran, Emil Michel, *Burukluk*, Çev. Haldun Bayrı, Metis Yayınları, İstanbul, 1993.
- Cullough, Leslie Mc, “İntihar Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur”, Çev. Hüseyin Peker, *On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1987, sy.2, Samsun, s.105-115
- Cüceloğlu, Doğan, *İçimizdeki Biz*, Remzi Kitapevi, İstanbul, ts.
- _____, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2006.
- Çekirge, Pınar, *Niçin İntihar*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1996.
- Çoban, Mustafa, *Medya ve İntihar*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004.
- Dölek, Âdem, “İnsanın Yaşama Hakkını Korumasının Dini Dayanağı”, *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, İnsan Hakları ve Din Sempozyumu*, Çanakkale, 2010, s.18-39
- Durkheim, Emile, *İntihar*, Çev. Zühre İlkelen, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2013.
- Erderton, Robert B., *Hasta Toplumlar*, Çev. Harun Turgut Alpagut, Buzdağı Yayınevi, Ankara, 2015.
- Frankl, Victor Emil, *Duyulmayan Anlam Çığılığı*, Çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınevi, Ankara, 1994.
- Fromm, Erich, *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*, Çev. Şükrü Alpagut, Payel Yayınları, İstanbul, 1993.
- _____, *Sağlıklı Toplum*, Çev. Yurdanur Salman, Zeynep Tanrıseven, Payel Yayınları, İstanbul, 1990.
- _____, *Sahip Olmak ya da Olmamak*, Çev. Aydın Arıtan, Arıtan Yayınevi, İstanbul, 2003.
- Geçtan, Engin, *Normal Dışı Davranışlar*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.
- Genç, Sena, *Bipolar Bozuklukta İntihar Girişimi Olan, İntihar Düşüncesi Olan Ve Olmayan Bireylerin Sosyodemografik Ve Klinik Özellikler Açısından Karşılaştırılması*, Tıpta Uzmanlık Tezi, *Bakırköy Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi*, İstanbul, 2017.
- Güngör, Erol, *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1998.
- Hökelekli, Hayati, *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998.
- İnce, Muhammet Ali, *İntihar Din Psikolojik Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü*, Kayseri, 2007.
- Karakurt, Deniz, *Türk Söylence Sözlüğü*, e-Kitap, Türkiye, 2011.
- Kasapoğlu, Abdurrahman, *Kuranda İman Psikolojisi*, Yalnız Kurt Basın Yayın, İstanbul, 1997.
- Korkut, Şenol, *Gençlik Sorunları ve İntihar*, D.İ.B. Yayınları, Ankara, 2011.
- Koç, Mustafa, “Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisinin Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı*, Bursa, 2002.
- Kulaksızoğlu, Adnan, *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2004.
- London, Jack, ts. *İntihar*, Oda Yayınları, İstanbul, ts.
- Macintyre, Alasdair, *Erdem Peşinde*, Çev. Muttalip Özcan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001.
- May, Rollo, *Kendini Arayan İnsan*, Çev. Ayşen Karpat, Ceylan Matbaacılık, İstanbul, 1997.
- Minios, Georges, *İntiharın Tarihi*, Çev. Nermin Acar, Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2008.
- Osho, *Cesaret, Tehlikeli Yaşamın Coşkusu*, ts.
- Pazarlı, Osman, *İslam'da Ahlak*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1980.
- Platon, *Yasalar*, Çev. Candan Şentuna-Saffet Babür, Kabcacı Kitabevi, İstanbul, 2007.
- Popper, Karl, *Açık Toplum ve Düşmanları*, Çev. Mete Tuncay, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963.
- Sayar, Kemal. “Toplum ve Ruhsal Dinamikleri ile İntihar”, *Diyanet İşleri Başkanlığı, IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, Ankara, 2009, s.727-736.
- _____, *Hüzün Hastalığı*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.

-
- Topal, Serdar, Eskişehir İlinde Yaşayan Ergenlerde İntihar Olasılığının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Osman Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Psikiyatri Bilimleri Ana Bilim Dalı*, Eskişehir, 2003.
- Uzuner, Yıldız, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Yazarlar: Komisyon, Anadolu Üniversitesi Ofset, Eskişehir, 2011.
- Ünlü, Gülşen, Aksoy, Zeynep, Ersan, Eşme Ece, “İntihar Girişiminde Bulunan Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi”, *Pamukkale Tıp Dergisi*, 2014, sy.3, s.176-183.
- Yazgan, Yankı, *Ergenlikten Gençliğe*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Azim Dağıtım, İstanbul, 1992, c. X
- Yeğenoğlu, İhsan, İntiharın Anlamı, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar, *Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Klinik Psikiyatri Ana Bilim Dalı*, Aydın, 2015.
-